

Representantforslag 91 S

(2013–2014)

fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, André N. Skjelstad og Terje Breivik

Dokument 8:91 S (2013–2014)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, André N. Skjelstad og Terje Breivik om Direktoratet for forvaltning og IKTs (Difis) rolle for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne viser til at offentlig sektor årlig kjøper inn varer og tjenester for 400 mrd. kroner, noe som utgjør 18 prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP). Anskaffelser utgjør i gjennomsnitt mer enn 50 prosent av offentlige virksomheters årlige bevilgninger. Offentlig sektor besitter dermed en svært stor innkjøpsmakt. Gjennom strategisk miljøbevisste anskaffelser har offentlig sektor et utløst potensial for å etterspørre miljø- og klimavennlige løsninger på tvers av en rekke vare- og tjenesteområder, og ikke minst bidra til at nye og innovative løsninger oppnår markedsgjennombrudd. Dette omfatter blant annet de store og viktige innkjøpsgruppene når det gjelder investeringer, driftskostnader og energi- og miljøbelastninger: IKT, transport og bygninger.

Lov om offentlige anskaffelser slår fast at

«Statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal under planleggingen av den enkelte anskaffelse ta hensyn til livssyklus-kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen.»

Livssyklus-kostnader betyr at alternative investeringskostnader og driftskostnader kvantifiseres og sammenliknes, og dette skal kunne føre til god ressursutnyttelse og lav energibruk eller drivstofforbruk

i eksempelvis bygninger og transportmidler. Det skal så langt det er mulig stilles konkrete miljøkrav til produkters ytelse eller funksjon. Miljøegenskaper kan dessuten være et tildelingskriterium. Det kan også stilles krav til særskilt miljøkompetanse hos leverandøren. Tildelingskriteriene skal være spesifisert på bestemte måter. Samtidig skal oppdragsgiveren – altså det offentlige – ivareta grunnleggende krav i anskaffelseslovgivningen om likebehandling, gjennomsiktighet, etterprøvnbarhet og konkurranse mellom tilbydere.

Forslagsstillerne viser til at dette er komplekse oppgaver for dem som foretar anskaffelser i offentlig sektor, og dette krever stor kompetanse. Forslagsstillerne viser til at klimameldingen slår fast at dette krever god kjennskap til markedet og til løsningsalternativer, samt oppmerksomhet på gevinstrealisering som betyr at man oppnår fordelene ved innkjøpet. Videre slår klimameldingen fast at det er et forbedringspotensial når det gjelder å oppfylle krav om livssyklus-kostnader og miljøhensyn.

Forslagsstillerne viser til at Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) ble etablert i 2008 for å bidra til å utvikle og fornye norsk forvaltning, inkludert ansvaret for veiledning i offentlige anskaffelser. Difis avdeling for offentlige anskaffelser har som oppdrag å bidra til at offentlige anskaffelser blir utført på best mulig måte og i henhold til regelverket. Dette gjøres gjennom veiledning, demonstrering av god praksis og verktøy.

I 2007 kom en handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. Miljøverndepartementet ga Difi ansvar for å gjennomføre handlingsplanen på nasjonalt nivå, og det ble etablert en egen avdeling for å ivareta dette. Difi skulle også følge opp regjeringens strategi for miljøteknologi i offentlige anskaffelser og innovative innkjøp. Difi fikk den gang direktebevilgning fra Miljøverndeparte-

mentet til dette arbeidet. Dette var ment som en tre-årig satsing, men ble besluttet videreført av Miljødepartementet i påfølgende år.

Som beskrevet i klimameldingen har Difis oppgaver innen miljøhensyn og livssyklus-kostnader bestått i å tilrettelegge verktøy, blant annet veiledere og maler til bruk for virksomheter slik at innkjøp blir mindre ressurskrevende. Verktøyet integrerer anskaffelsesfaglige hensyn, herunder miljøhensyn slik at virksomhetene på en enklere måte kan foreta anskaffelser som oppfyller behovet over tid på en kostnadseffektiv og miljømessig god måte. De arbeidet målrettet mot flere nettverk, holdt kurs, samlet erfaringer og tips som er publisert på anskaffelsesportalen. For å bistå statlige, kommunale og fylkeskommunale virksomheter på lokalt nivå ble det bygget opp en faglig støttetjeneste i alle fylker.

Forslagsstillerne viser til en brukertilfredshetundersøkelse gjennomført av Difi ved årsskiftet 2010/2011 der nærmere 80 prosent av de 1 350 respondene var fra stat eller kommune. Undersøkelsen dreide seg om portalen anskaffelser.no generelt og viste blant annet følgende:

- Nesten 60 prosent bruker mellom 0–30 prosent av sin tid på anskaffelser.
- 78 prosent har opplevd at innkjøpsprosessen ikke har vært optimal som følge av tidspress.
- 64 prosent har opplevd at innkjøpsprosessen ikke har vært optimal som følge av mangelfull kunnskap.
- 45 prosent har opplevd at innkjøpsprosessen ikke har vært optimal som følge av mangelfull kontroll.
- 44,6 prosent søker informasjon i forbindelse med anskaffelser fra Difis portal anskaffelser.no.
- Over 50 prosent er innom portalen anskaffelser.no ukentlig eller månedlig.

Forslagsstillerne mener undersøkelsen viser at det er et sterkt behov for tjenestene anskaffelsesportalen tilbyr, og at selv om undersøkelsen ikke eksplisitt omhandler veiledning om miljøhensyn og livssyklus-kostnader, så er det ingen grunn til å tro at behovet er mindre for disse ekstradimensjonene, snarere tvert om. Forslagsstillerne mener at miljøkriteriesettene gir tiltrengt, faglig trygghet for hvordan miljøkrav og kriterier kan stilles i konkurranser.

I regjeringen Solbergs tilleggsproposisjon Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014) ble ikke midlene til satsingen på miljøhensyn i offentlige innkjøp i Difi videreført. Tildelingsbrevet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet fra januar 2014 ga ingen føringer om å opprettholde aktiviteten og kompetansen innen miljøhensyn i offentlige anskaffelser i Difi. Klima- og miljøhensyn eller livssyklus-kostnader nevnes ikke. Som en konsekvens av dette er aktivitetene til

Difi innen dette feltet lagt på et minimumsnivå, og man risikerer at miljø- og livssyklus-kostnadskompetanse forsvinner ut av organisasjonen. På sikt må utdaterte verktøy og forslag til tildelingskriterier som ikke holder tritt med teknologiutviklingen, fjernes fra Difis nettsted. Da vil hver enkelt innkjøpsenhet i det offentlige Norge måtte utvikle egne krav. Forslagsstillerne påpeker at dette står i kontrast til regjeringens målsetting om forenkling av offentlig sektor og å styrke klimaforliket.

Forslagsstillerne viser til klimameldingen og forliket der det pekes på at offentlig sektor skal gå foran som et godt eksempel både som tilrettelegger, roller-skaper og som miljø- og klimabevisst sektor. Dette forplikter det offentlige til å ta en lederrolle ved å fremme omstilling og ta en risiko for å fremme og ta i bruk nye miljø- og klimavennlige løsninger.

Forslagsstillerne viser til Sundvollen-erklæringen der det stadfestes at regjeringen vil at «offentlig sektor som kunde bidrar til å ta i bruk og utvikle nye miljø- og klimavennlige teknologier og løsninger», og peker på at det ikke er lansert noe alternativt virkemiddel som skal tjene samme funksjon.

Forslagsstillerne mener Norge står overfor en situasjon der flere partier på Stortinget mener det offentlige gjennom sine anskaffelser må være en driver for miljø- og klimaløsninger, da man har et regelverk som krever at dette gjøres. Samtidig har en få virkemidler som støtter opp under realiseringen av disse intensjonene.

Dersom veiledning og oppfølging innen miljøhensyn og livssyklus-kostnader i offentlige anskaffelser ikke defineres inn som et av ansvarsområdene for Difi, instansen som har ansvar for generell oppfølging av offentlige anskaffelser, er konsekvensen at det offentlige Norge om kort tid står uten relevant, statlig veiledning innen miljø, klima eller livssyklus-kostnader.

Forslagsstillerne viser til at det i januar 2014 ble vedtatt tre nye EU-direktiver om offentlige innkjøp og til at klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft som tilsvar til et skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Per Rune Henriksen, viser til at

«De nye EU-direktivene åpner muligheter for økt grønt handlingsrom og innovasjon gjennom anskaffelsesprosesser. Et av formålene med EUs arbeid med å revidere anskaffelsesdirektivene har vært å bedre mulighetene for å ivareta andre samfunnshensyn i offentlige anskaffelser, som for eksempel miljø. Mulighetene til å stille krav til miljø i alle faser av en anskaffelsesprosess er tydeliggjort og utvidet. Direktivet tydeliggjør og utvider også muligheten til å trekke inn livssyklus-kostnader i tildelingsfasen.»

Forslagsstillerne er enige i disse betraktningene, og mener det nye EU-regelverket tydeliggjør mange av føringene allerede gitt i dagens norske regelverk og utvider andre. Forslagsstillerne kan imidlertid

ikke se at dette skal gi *mindre* behov for sentral veiledning og utvikling samt oppdatering av kriterier, snarere tvert om. En økt legitimitet av å stille miljøkrav vil bety at kompetanserelevante krav til enhver tid må være lett tilgjengelig for offentlige oppdragsgivere på tvers av sektorer og kommuner.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen videreføre og videreutvikle Direktoratet for forvaltning og IKTs (Difis) miljøhensyn og kompetanse om livssyklus-kostnader innenfor gjeldende budsjetterammer, og stadfeste at miljøhensyn og livssyklus-kostnader i offentlige anskaffelser er definert som Difis ansvarsområde.

19. juni 2014

